

Spis treści

Przedmowa	11
------------------------	-----------

Rozdział 1

Geneza i rozwój prawa antydyskryminacyjnego

Unii Europejskiej (<i>Justyna Maliszewska-Nienartowicz</i>)	13
--	-----------

1.1. Pierwsze regulacje traktatowe i rozstrzygnięcia Trybunału Sprawiedliwości	14
1.2. Zakaz dyskryminacji ze względu na przynależność państwową	17
1.3. Zakaz dyskryminacji ze względu na płeć w zakresie wynagrodzenia	23
1.4. Rozwój podmiotowy i przedmiotowy zakazu dyskryminacji	29
1.4.1. Rozszerzenie zakresu zakazu dyskryminacji ze względu na przynależność państwową	29
1.4.2. Rozwój zakazu dyskryminacji ze względu na płeć	32
1.4.3. Wprowadzenie regulacji prawnych zakazujących dyskryminacji ze względu na rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek oraz orientację seksualną	37

Rozdział 2

Źródła prawa antydyskryminacyjnego Unii Europejskiej

(<i>Anna Zawadzka-Łojek</i>)	41
---	-----------

2.1. Uwagi wprowadzające	42
2.2. Traktaty założycielskie	43
2.3. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej	46
2.4. Europejska Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności	53
2.5. Zasada niedyskryminacji jako zasada ogólna prawa Unii Europejskiej	57
2.6. Dyrektywy antydyskryminacyjne	60
2.7. Uwagi końcowe	63

Rozdział 3**Konstrukcja prawna zakazu dyskryminacji w prawie Unii Europejskiej (Justyna Maliszewska-Nienartowicz) 65**

- 3.1. Koncepcje równości: równość formalna, materialna, równość szans i rezultatów 67
- 3.2. Znaczenie porównywalności podmiotów lub sytuacji jako przesłanki dyskryminacji 72
- 3.3. Podstawowe formy dyskryminacji 76
 - 3.3.1. Dyskryminacja bezpośrednia 76
 - 3.3.2. Dyskryminacja pośrednia 80
 - 3.3.3. Pozostałe formy dyskryminacji: molestowanie, molestowanie seksualne oraz zmuszanie do dyskryminacji 88
- 3.4. Szczególne rodzaje dyskryminacji: dyskryminacja ze względu na wieź oraz dyskryminacja wielokrotna 91

Rozdział 4**Obszary objęte zakazem dyskryminacji w prawie Unii Europejskiej (Aleksandra Szczerba-Zawada) 97**

- 4.1. Uwagi wprowadzające 98
- 4.2. Zakaz dyskryminacji w sferze zatrudnienia 101
 - 4.2.1. Dostęp do zatrudnienia 102
 - 4.2.2. Warunki pracy 106
 - 4.2.2.1. Prawo do równego wynagradzania 109
 - 4.2.2.2. Warunki zwalniania 114
- 4.3. Zakaz dyskryminacji w sferze zabezpieczenia społecznego 118
- 4.4. Zakaz dyskryminacji w dostępie do dóbr i usług 123
- 4.5. Uwagi końcowe 126

Rozdział 5**Cechy chronione w prawie antydyskryminacyjnym Unii Europejskiej 129**

- 5.1. Płeć (Aleksandra Szczerba-Zawada) 129
 - 5.1.1. Prawo do równego traktowania bez względu na płeć – podstawa prawna 130
 - 5.1.2. Zakres ochrony przed nierównym traktowaniem ze względu na płeć 133

5.1.2.1. Formy dyskryminacji ze względu na płeć	133
5.1.2.2. Zakres podmiotowy prawa do równego traktowania bez względu na płeć	137
5.1.2.3. Zakres przedmiotowy zakazu dyskryminacji ze względu na płeć	140
5.1.3. Wybrane problemy zakazu dyskryminacji ze względu na płeć	142
5.1.3.1. Zakaz dyskryminacji ze względu na ciążę i macierzyństwo	142
5.1.3.2. Zakaz dyskryminacji ze względu na tożsamość płciową	148
5.1.4. Działania wyrównawcze wobec osób płci niedostatecznie reprezentowanej	151
5.1.5. Uwagi końcowe	154

5.2. Pochodzenie rasowe i etniczne

(*Aleksandra Gliszczyńska-Grabias, Anna Śledzińska-Simon*) 157

5.2.1. Uwagi wprowadzające	158
5.2.2. „Rasa” a inne cechy prawnie chronione	159
5.2.2.1. Przesłanka „rasy” i „pochodzenia państwowego”	164
5.2.2.2. Przesłanka „rasy” i „religii”	166
5.2.3. Międzynarodowe instrumenty ochrony przed dyskryminacją rasową	167
5.2.3.1. System ONZ	167
5.2.3.2. Rada Europy	169
5.2.4. Instrumenty ochrony przed dyskryminacją rasową w Unii Europejskiej	172
5.2.4.1. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej	174
5.2.4.2. Dyrektywa równości rasowej	175
5.2.4.2.1. Definicje dyskryminacji ze względu na pochodzenie rasowe lub etniczne	176
5.2.4.2.2. Zakres przedmiotowy	179
5.2.4.2.3. Obowiązki państw wynikające z dyrektywy i ocena jej skuteczności	182
5.2.4.3. Decyzja ramowa Rady 2008/913/WSiSW w sprawie zwalczania rasizmu i ksenofobii	185
5.2.4.4. Inne instrumenty normatywne i instytucjonalne w zakresie zwalczania dyskryminacji na tle rasowym	189
5.2.4.4.1. Współpraca transgraniczna w zwalczaniu rasistowskich „przestępstw z nienawiści”	189

5.2.4.4.2. Przeciwdziałanie rozpowszechnianiu rasizmu i dyskryminacji rasowej w przekazach audiowizualnych	190
5.2.5. Uwagi końcowe	191
5.3. Religia i przekonania/światopogląd (Tomasz Dudek)	193
5.3.1. Ramy prawne zakazu dyskryminacji ze względu na religię i przekonania/światopogląd	193
5.3.2. Pojęcia „religia” i „przekonania”	194
5.3.3. Konstrukcja normatywna zakazu dyskryminacji ze względu na religię i przekonania/światopogląd	195
5.3.3.1. Dyskryminacja bezpośrednia	195
5.3.3.2. Dyskryminacja pośrednia	198
5.3.3.3. Molestowanie	199
5.3.4. Uwagi końcowe	200
5.4. Niepełnosprawność (Małgorzata Szeroczyńska)	201
5.4.1. Początki ochrony na poziomie unijnym	201
5.4.2. Rozwój wiążącego prawa pochodnego oraz <i>soft law</i> dotyczącego zakazu dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność i ochrony osób z niepełnosprawnościami	204
5.4.3. Racjonalne usprawnienia dla osób z niepełnosprawnościami	209
5.4.4. W poszukiwaniu definicji niepełnosprawności	217
5.4.5. Przystąpienie Unii Europejskiej do Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych	223
5.4.6. Najnowsze inicjatywy Unii Europejskiej w odniesieniu do niepełnosprawności	228
5.5. Wiek (Anna Zawidzka-Łojek)	233
5.5.1. Ramy prawne zakazu dyskryminacji ze względu na wiek	234
5.5.2. Zasada niedyskryminacji ze względu na wiek jako zasada ogólna prawa Unii Europejskiej.....	236
5.5.3. Specyfika wieku jako cechy chronionej	238
5.5.4. Konstrukcja normatywna zakazu dyskryminacji ze względu na wiek	241

5.5.4.1. Dyskryminacja bezpośrednia ze względu na wiek	241
5.5.4.2. Dyskryminacja pośrednia ze względu na wiek	244
5.5.4.3. Inne formy dyskryminacji ze względu na wiek	247
5.5.4.4. Działania pozytywne (uprzywilejowanie wyrównawcze)	250
5.5.5. Uwagi końcowe	252
5.6. Orientacja seksualna (Dorota Pudzianowska)	253
5.6.1. Uwagi wprowadzające	253
5.6.2. Standard międzynarodowy	254
5.6.3. System Unii Europejskiej	256
5.6.4. Zakaz dyskryminacji w ujęciu dyrektywy 2000/78	257
5.6.4.1. Specyfika orientacji seksualnej jako cechy chronionej	258
5.6.4.2. Konstrukcja normatywna zakazu dyskryminacji ze względu na orientację seksualną	260
5.6.4.2.1. Dyskryminacja bezpośrednia	260
5.6.4.2.2. Dyskryminacja pośrednia	264
5.6.4.2.3. Molestowanie	265
5.6.4.2.4. Zmuszanie do dyskryminacji	266
5.6.5. Dopuszczalne odstępstwa od zakazu dyskryminacji	266
5.6.6. Uwagi końcowe	267
Rozdział 6	
Dopuszczalne odstępstwa od zakazu dyskryminacji w prawie Unii Europejskiej (Tomasz Dudek)	269
6.1. Uwagi wprowadzające	270
6.2. Wyjątki <i>sensu stricto</i> o charakterze szczegółowym	272
6.2.1. Wymagania zawodowe	272
6.2.1.1. Wyjątek podstawowy	272
6.2.1.2. Wyjątek związany z działalnością organizacji religijnych	276
6.2.2. Uzasadnienie odmiennego traktowania ze względu na wiek	277
6.2.2.1. Wyjątek z art. 6 ust. 1 dyrektywy 2000/78	277
6.2.2.2. Wyjątek z art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78	281
6.2.3. Czynniki aktuarialne	282

6.3. Działania pozytywne (uprzywilejowanie wyrównawcze)	283
6.4. Racjonalne usprawnienia dla osób z niepełnosprawnościami	287
6.5. Uwagi końcowe	290

Rozdział 7

Mechanizm dochodzenia roszczeń w sprawach o dyskryminację (Krzysztof Śmiszek)	293
--	------------

7.1. Dochodzenie roszczeń z tytułu dyskryminacji – uwagi ogólne	293
7.2. Procedury sądowe i administracyjne w sprawach o dyskryminację	296
7.3. Ciężar dowodu	298
7.4. Sankcje	302
7.5. Odpowiedzialność za działania o charakterze dyskryminacji	306
7.6. Ochrona przed retorsjami	307
7.7. Uwagi końcowe	308

Wykaz orzecznictwa	309
---------------------------------	------------